

การบริหารความเสี่ยง : การนำมาใช้ในห้องสมุดและศูนย์สนเทศ

ผู้เขียน : Natarajan, M*

ผู้แปล : กนกวรรณ จันทระ**

บทคัดย่อ

การพัฒนาและการแพร่กระจายของสารสนเทศที่มาในหลากหลายรูปแบบและหลากหลายสื่อทั้งระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และระดับนานาชาติ ได้ส่งผลให้บรรณารักษ์ต้องส่งเสริมการบริการสารสนเทศทุกวิถีทาง การศึกษาชั้นอุดมศึกษา กำลังเผชิญกับอาจารย์ผู้สอนรุ่นใหม่ที่กำลังไหลเข้ามาพร้อมกับแหล่งสารสนเทศที่แตกต่างกันออกไป บทความนี้จะกล่าวถึง คำจำกัดความของการบริหารความเสี่ยง และการจำแนกประเภทของความเสี่ยงในสภาพแวดล้อมของห้องสมุด การประยุกต์ หลักการบริหารความเสี่ยงในห้องสมุดเริ่มตั้งแต่ประเด็นการพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศไปจนถึงสำนักพิมพ์/ตัวแทนร้านค้า ตามความแตกต่างของประเภททรัพยากรสารสนเทศ

ประเภทของความเสี่ยง ประกอบด้วย

- การประเมินองค์กร
- การบริหารทรัพยากรสารสนเทศที่มีให้บริการ
- สิทธิในการเข้าถึงของผู้ใช้บริการ
- การเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ
- การโอนย้ายข้อมูล
- ภาวการณ์รวมมือระหว่างห้องสมุด
- การฝึกอบรมและการสรรหาบุคลากร
- การอนุรักษ์
- การใช้เทคโนโลยีของนักศึกษา คณาจารย์ และบุคลากรห้องสมุด

กลยุทธ์สำหรับการบริหารความเสี่ยง อธิบายได้ดังนี้

- จัดให้มีการอภิปราย/การประชุมกลุ่มย่อย ฯลฯ เพื่อทราบความต้องการของผู้ใช้บริการทั้งอาจารย์ และนักศึกษา พบปะกับตัวแทนขององค์กรประเภทต่างๆ เช่น ห้องสมุดโรงเรียน หรือสมาคมวิชาชีพ เพื่อค้นหาแผนการเรียนการสอนใหม่ๆ เพื่อพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศให้มีความสอดคล้องกัน
- ปรึกษาหารือกับสำนักพิมพ์/ตัวแทนร้านค้าเพื่อการบริหารทรัพยากรสารสนเทศครอบคลุมความต้องการ ความจำเป็น และการเปลี่ยนแปลงทุกรูปแบบที่จะเกิดขึ้นในอนาคต
- รวบรวมทรัพยากรสารสนเทศจากแหล่งภายนอก การใช้ทรัพยากรสารสนเทศร่วมกัน และการเข้าถึงฐานข้อมูล บนอินเทอร์เน็ต

* นักวิทยาศาสตร์ ศูนย์เอกสารทางวิทยาศาสตร์แห่งชาติอินเดีย เจเนโนและบังกาลอร์

** บรรณารักษ์แผนกเทคนิค สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยรังสิต

- รวมกันเป็นภาคีห้องสมุดเพื่อร่วมกันพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ การจัดการเนื้อหา การบริการและการอนุรักษ์สารสนเทศ
- จำแนกบุคลากรที่มีทักษะตรงกับความต้องการและพัฒนาทักษะให้แก่บุคลากรที่มีอยู่แล้ว โดยจัดให้มีการฝึกอบรมภายใน
- กำหนดรูปแบบการอนุรักษ์ทรัพยากรสารสนเทศร่วมกันระหว่างห้องสมุด ทั้งเรื่องอุปกรณ์สำหรับจัดเก็บที่เหมาะสม ซอฟต์แวร์ที่พร้อมใช้งาน และการอัปเดตฮาร์ดแวร์ เป็นต้น

ผู้เขียนได้สรุปว่า บุคลากรวิชาชีพห้องสมุดควรใส่ใจเตรียมมีมาตรการป้องกันความเสี่ยงไว้ล่วงหน้าและจัดบริการที่ปราศจากซึ่งความเสี่ยงให้แก่ผู้ใช้

คำสำคัญ : การบริหารความเสี่ยง ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา ภาคีห้องสมุด การบริหารทรัพยากรสารสนเทศ การเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ

1. บทนำ

ห้องสมุดโดยทั่วไปกำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงที่คาดไม่ถึง ทั้งในเรื่องของกระบวนการการทำงาน ตัวสารสนเทศ และทรัพยากรที่ห้องสมุดจัดหาให้บริการ โดยเริ่มมีความรู้สึกไม่มั่นคงกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษามีความเสี่ยงเพิ่มมากขึ้น คณาจารย์และนักศึกษาทั้งภายในและภายนอกวิทยาเขต มีความคาดหวังกับห้องสมุดมากยิ่งขึ้น เนื่องจากสารสนเทศในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น การเปลี่ยนแปลงของการอุดมศึกษาทำให้บรรณารักษ์ต้องตอบสนองต่อสิ่งแวดล้อมทางด้านวิชาการที่เปลี่ยนแปลงไป

บรรณารักษ์ต้องทำหน้าที่เป็นทั้งผู้ประสานงาน ผู้รวบรวม ผู้สอน และผู้ให้คำปรึกษาทางด้านสารสนเทศ รวมทั้งสนับสนุนสารสนเทศที่จำเป็น ซึ่งไม่เพียงจะส่งเสริมการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบรรณารักษ์กับอาจารย์ผู้สอน แต่ยังเป็นการเปลี่ยนแปลงธรรมชาติของความสัมพันธ์ที่ยิ่งใหญ่ขึ้นด้วย ความจำเป็นที่ต้องเข้าใจเทคนิคการจัดการที่แตกต่างกันไป การจัดการเนื้อหาของสารสนเทศ สิทธิในการเข้าถึง นโยบายการพัฒนาทรัพยากร ฯลฯ ซึ่งเป็นความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่ต้องทำร่วมกันระหว่างบรรณารักษ์ทั้งหลาย รวมทั้งสำนักพิมพ์ ผู้เชี่ยวชาญด้านระบบฯ นักศึกษา คณาจารย์ และอื่นๆ ซึ่งความเสี่ยงของเหล่านี้ได้ถูกนำมาอภิปรายไว้ในบทความ

2. ความหมาย

การบริหารความเสี่ยง หมายถึง กระบวนการในการวัดหรือการประเมินความเสี่ยงและนำมาพัฒนากลยุทธ์จัดการความเสี่ยง

3. ขอบเขตของการบริหารความเสี่ยง

ขอบเขตของการบริหารความเสี่ยงที่เกิดขึ้นภายใต้สภาพแวดล้อมของห้องสมุด ได้แก่

- การประเมินความต้องการของสถาบัน/องค์กร
- การจัดหา/การพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ
- การจัดการเนื้อหาของสารสนเทศ

- สิทธิในการเข้าถึงของผู้ใช้บริการ
- ความเสี่ยงเกี่ยวกับการโอนย้ายข้อมูล
- การเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ
- ภาควิชาความร่วมมือระหว่างห้องสมุด
- การฝึกอบรมและการสรรหาบุคลากร
- การอนุรักษ์
- การใช้เทคโนโลยีของนักศึกษา คณาจารย์ และบุคลากรห้องสมุด
- รูปแบบความปลอดภัยสำหรับทรัพย์สินและบุคลากรของห้องสมุด
- การค้นพบรายการทรัพยากรสารสนเทศที่ถูกขโมย ถูกทำลาย หรือสูญหาย

4. การบริหารความเสี่ยง

การบริหารความเสี่ยงเป็นการจัดการควบคุมกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อรองรับความเสี่ยงที่จะก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นในอนาคตให้อยู่ในระดับที่องค์กรยอมรับได้ การบริหารความเสี่ยงมักอยู่บนพื้นฐานของการประเมิน ซึ่งการประเมินการบริหารความเสี่ยงทุกประเภทจะประกอบด้วย 1) การระบุความสัมพันธ์ 2) การระบุความเสี่ยง 3) การประเมินโอกาสที่จะเกิดและผลกระทบของความเสี่ยง 4) การกำหนดทางเลือกในการจัดการความเสี่ยง 5) การจัดลำดับความรุนแรงของความเสี่ยง และ 6) การจัดทำแผนการบริหารความเสี่ยง

5. ความเสี่ยงและกลยุทธ์สำหรับความเสี่ยง

การประเมินความต้องการของสถาบัน/องค์กร

ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษามีพันธกิจหลักในการสนับสนุนการค้นคว้าวิจัยและการเรียนการสอน ของสถาบัน โดยการพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศและการจัดบริการ เพื่อตอบสนองต่อความต้องการสารสนเทศของผู้ใช้บริการห้องสมุด หากมีการเปลี่ยนแปลงในด้านการบริหาร/การจัดการบุคลากร และการเปลี่ยนแปลงเป้าหมายและนโยบายขององค์กร อาจก่อให้เกิดความเสี่ยงในห้องสมุดทั้งในเรื่องนโยบายการจัดหาทรัพยากรสารสนเทศและกิจกรรมอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องได้

การจัดหา/การพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ

บรรณารักษ์ต้องสร้างความมั่นใจในการจัดหาสารสนเทศให้เพียงพอต่อความต้องการของผู้ใช้ ด้วยการกำหนดนโยบายการพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศเพื่อให้สถาบันต้นสังกัดเห็นความสำคัญและสนับสนุนงบประมาณ หากทรัพยากรสารสนเทศที่ห้องสมุดจัดหาไม่สามารถตอบสนองความต้องการและความคาดหวังของผู้ใช้ ก็จะนำไปสู่การสูญเสียต้นทุน ส่งผลให้การใช้จ่ายสิ้นเปลืองไป นอกจากนี้ยังอาจตามมาด้วยการไม่ได้รับการสนับสนุนเงินงบประมาณและคุณภาพของทรัพยากรสารสนเทศที่ด้อยคุณภาพลงในระยะเวลาอันสั้น สิ่งเหล่านี้เป็นความเสี่ยงที่ส่งผลให้ได้รับการจัดสรรงบประมาณลดลง หรืองบประมาณจะถูกโอนย้ายไปสนับสนุนหน่วยงานอื่นแทน

การจัดการเนื้อหาสารสนเทศ

ห้องสมุดมีความสามารถในการควบคุมเนื้อหาของแหล่งสารสนเทศออนไลน์ในระดับที่แตกต่างกัน ด้วยเหตุผลที่ว่าผู้จัดทำเนื้อหาแหล่งสารสนเทศออนไลน์มักจะเพิ่มหรือลบเนื้อหาในฐานข้อมูลของบริษัทอยู่บ่อยครั้ง โดยไม่ได้รับการยินยอมจากลูกค้าโดยห้องสมุดจะได้รับแจ้งการกระทำเหล่านั้นน้อยมากหรือไม่ได้รับการแจ้งเลย โดยห้องสมุดและผู้ให้บริการจะค้นพบ

เพียงว่าเนื้อหาที่มีการเปลี่ยนแปลงเท่านั้น การเปลี่ยนแปลงของเนื้อหาแบบที่ไม่ได้มีการวางแผนไว้ก่อนนั้นส่งผลกระทบต่อความน่าเชื่อถือในการจัดเก็บทรัพยากรสารสนเทศของห้องสมุด และการลบเนื้อหาออกไปเช่นนี้ยังก่อให้เกิดความเสี่ยงต่อพันธกิจของห้องสมุดได้อีกทางหนึ่ง

สิทธิในการเข้าถึงของผู้ใช้บริการ

ความเสี่ยงด้านกฎระเบียบ และข้อบังคับ กฎระเบียบสามารถเกิดขึ้นได้จากการเข้าถึง การใช้ และการเผยแพร่ข้อมูลสารสนเทศ และจะมีความเสี่ยงเพิ่มมากขึ้นกับทรัพยากรสารสนเทศประเภทออนไลน์ สิทธิของเจ้าของลิขสิทธิ์จะครอบคลุมถึงซอฟต์แวร์ ฐานข้อมูล งานเขียนและต้นฉบับของวัสดุหลายประเภท การนำสารสนเทศไปใช้ การปรับปรุงแก้ไข และการหมุนเวียนควรทำให้ถูกต้อง เพื่อหลีกเลี่ยงความเสี่ยงที่จะต้องรับผิดชอบต่อการหมิ่นประมาทจากการเขียนหรือเนื้อหาที่ผิดกฎหมาย และกฎหมายการป้องกันข้อมูล รวมทั้งความเสี่ยงที่เกี่ยวกับซีดี-รอมเน็ตเวิร์ก เช่น จำนวนการเข้าใช้สูงสุด การดาวน์โหลดเอกสารฉบับเต็ม และสิทธิการใช้เครือข่าย ฯลฯ

ความเสี่ยงเกี่ยวกับการโอนย้ายข้อมูล

ความเสี่ยงที่เกี่ยวกับการโอนย้ายข้อมูลซึ่งเป็นกลยุทธ์ทางดิจิทัลที่ต้องมีการวัดระดับ สามารถแบ่งได้เป็น 3 กลุ่มคือ

- ความเสี่ยงเกี่ยวกับทรัพยากรสารสนเทศทั่วไป ประกอบด้วย การได้รับหรือไม่ได้รับการสนับสนุนจากสถาบันในเรื่องของงบประมาณ ระบบฮาร์ดแวร์และซอฟต์แวร์ และบุคลากรที่หน้าที่ดูแลข้อมูล ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของคลังข้อมูลดิจิทัล (Digital Archive) ทรัพยากรสารสนเทศและผู้ใช้ทรัพยากรสารสนเทศ อาจจะได้รับผลกระทบจากการโอนย้ายข้อมูล จึงควรเพิ่มเรื่องความเสี่ยงไว้ในกฎระเบียบและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับสารสนเทศดิจิทัลด้วย
- ความเสี่ยงที่เกี่ยวกับรูปแบบของแฟ้มข้อมูล ซึ่งจะรวมองค์ประกอบโครงสร้างภายในของแฟ้มข้อมูลที่มีการดัดแปลงแก้ไข
- ความเสี่ยงที่เกี่ยวกับขั้นตอนการแปลงแฟ้มข้อมูล ซอฟต์แวร์ที่ใช้ในการแปลงอาจจะให้หรือไม่ให้ผลลัพธ์ตามที่ต้องการ เนื่องจากผลงานที่แปลงได้อาจมีความละเอียดมากหรือน้อยเกินไป

6. การเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ

ก) สำนักพิมพ์

การเผยแพร่ผลงานทางวิชาการมักเกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์และการนำผลงานวิชาการไปใช้ประโยชน์ ความเสี่ยงที่เกิดขึ้นนี้เริ่มจากความสัมพันธ์ระหว่างผู้ขายและผู้ซื้อผลงานทางวิชาการดังกล่าว และแนวทางที่จะให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมาย ริชาร์ด ฟาซ ระบุว่า บรรณารักษ์ต้องแจ้งให้ผู้ใช้บริการทราบเกี่ยวกับความเสี่ยงนี้ หากผู้ใช้มีส่วนรวมในการปฏิรูปกระบวนการผลิตผลงานทางวิชาการ การรักษาความน่าเชื่อถือและความสุจริต ความเสี่ยงและการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีมีความเชื่อมโยงกันอย่างเหนียวแน่น โดยบรรณารักษ์ต้องสื่อสารความเสี่ยงเหล่านี้ให้บุคคลที่ไม่ได้มี ความเชี่ยวชาญและพัฒนากลยุทธ์สำหรับการจัดการความเสี่ยงให้มีความเหมาะสม ดังนี้

1. ส่งเสริมและกำหนดให้มีการอ้างอิงทางวิชาการและปฏิบัติตามแบบแผนการเขียนผลงานฯ
2. ส่งเสริมให้มีการแข่งขันระหว่างสำนักพิมพ์กับการเข้าถึงผลงานฯ ด้วยช่องทางอื่นๆ

3. ยกเลิกผลงานรายบุคคลที่สามารถเข้าถึงได้โดยผ่านทางฐานข้อมูลที่เหมาะสม
4. แสดงบทบาทในการเป็นทั้งผู้ต่อรองและลูกค้า โดยพร้อมที่จะปฏิเสธ เมื่อข้อตกลงหรือสัญญาไม่เป็นที่น่าพอใจ

ข) วารสารอิเล็กทรอนิกส์

การที่ผู้จัดพิมพ์วารสารนำบทความ (Content) ออกจากฐานข้อมูลมีความเกี่ยวข้องกับกฎหมายลิขสิทธิ์ และเป็นหนึ่งในความเสี่ยงที่ห้องสมุดที่ไม่สามารถป้องกันการชะงักงันของการให้บริการวารสาร สำนักพิมพ์ไม่มีสิทธิ์ที่จะผลิตซ้ำบทความที่ตีพิมพ์เป็นฉบับพิมพ์แล้ว ไม่บ่อยครั้งนักที่สำนักพิมพ์ต้องนำบทความออกเนื่องจากผลการวิจัยที่ผิดพลาด การคัดลอกผลงานของผู้อื่น และการทุจริตอื่นๆ การปฏิบัติที่ขัดแย้งกับแนวทางการปฏิบัติเกี่ยวกับการเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ (Scholarly Communication) ดังเดิม และเป็นการฝ่าฝืนพันธะสัญญาของห้องสมุดที่จะต้องสงวนรักษาสารสนเทศทั้งหมดทั้งมวลแม้จะปรากฏว่ามีข้อผิดพลาดอยู่ด้วย การแยกแยะหรือการนำบทความออกจากฐานข้อมูลที่รวบรวมโดยผู้สร้างสรรค์ผลงานหรือเจ้าของซึ่งเกิดขึ้นได้จากหลายสาเหตุ ที่บ่อยครั้งก็คือภาวะเศรษฐกิจแต่บางครั้งก็เป็นไปตามสภาพเรื่องนี้อาจลดความสำคัญของฐานข้อมูลดังกล่าวลง เป็นการยากที่ห้องสมุดจะหาสารสนเทศมาทดแทนบทความที่ถูกนำออกไปทั้งนี้อาจมาจากเรื่องการเงิน หากบทความที่ถูกนำออกไปนั้นมีความสำคัญกับผู้ใช้ ห้องสมุดก็จำเป็นต้องจัดหาทดแทนในรูปแบบอื่นซึ่งโดยทั่วไปมักจะมาจากแหล่งที่มีราคาแพงกว่าเดิม

ค) ค่าตอบแทนสำหรับผู้ผลิตผลงานฯ สำนักพิมพ์และอื่นๆ

การให้ค่าตอบแทนผู้ผลิตผลงานฯ สำนักพิมพ์ หรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการผลิตงานวิชาการเป็นเรื่องที่ไม่สำคัญมากนัก เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงนโยบายการให้รางวัลผลงานทางวิชาการและรูปแบบของการตอบแทนอื่นๆ

7. ภาควิชาความร่วมมือระหว่างห้องสมุด

ก) การจัดซื้อแบบ Big Deals

การทำข้อตกลงในเรื่องสิทธิ์การใช้ฐานข้อมูลระหว่างห้องสมุดกับสำนักพิมพ์ ซึ่งมักจะขึ้นกับราคาของฐานข้อมูลที่บอกรับอยู่ในปัจจุบัน ห้องสมุดมักต้องการจำนวนเนื้อหา มาก แต่จ่ายเงินน้อย ในระยะสั้นๆ ซึ่งเป็นความเสี่ยงที่จะทำให้ “อำนาจของห้องสมุดและผู้ให้บริการที่มีอิทธิพลต่อระบบการเผยแพร่ผลงานทางวิชาการในอนาคต” อ่อนแอลง มันไม่มีประโยชน์ที่จะมุ่งมั่นให้ได้มาซึ่งจำนวนสารสนเทศหรือวารสารที่มากขึ้นแต่จ่ายเงินน้อยลงแทนการจัดซื้อในรูปแบบภาควิชาความร่วมมือซึ่งก็มีจำนวนมากที่ไม่จำเป็นที่จะต้องจัดซื้อแบบ Big Deals ซึ่งมีความเสี่ยงต่อการเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ

ข) สัญญาอนุญาตให้ใช้สิทธิ์

สำนักพิมพ์และผู้ให้บริการเนื้อหาต้องการให้ห้องสมุดลงนามข้อตกลงเพื่อจำกัดสิทธิ์ห้องสมุดในการใช้เนื้อหาในการให้บริการยืมระหว่างห้องสมุด เช่นเดียวกับสิทธิ์ของห้องสมุดในการเก็บรักษาและบันทึกสารสนเทศอย่างถาวร นอกจากนี้การใช้ระบบการจัดการสิทธิดิจิทัลที่มีข้อจำกัดในการใช้ เช่น การทำสำเนาและการดาวน์โหลดที่เข้มงวดมากกว่าข้อบังคับของกฎหมายลิขสิทธิ์ นอกจากนี้สำนักพิมพ์ยังพัฒนาระบบป้องกันข้อมูลดิจิทัลที่ไม่เพียงแต่จำกัดแต่เฉพาะเนื้อหาของสำนักพิมพ์แต่ยังครอบคลุมไปถึงเนื้อหาที่เป็นของสาธารณะจำนวนมากด้วย

ค) ความร่วมมือระหว่างห้องสมุด

ความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับความร่วมมือระหว่างห้องสมุดทั้งในองค์กรระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และระดับประเทศ ในการกำหนดรูปแบบความร่วมมือในการเข้าถึงทรัพยากรสารสนเทศที่มีการจัดหาเข้ามารวมถึงการเข้าถึง เนื่องจากแต่ละประเทศมีนโยบายการจัดหาที่แตกต่างกัน การเข้าถึงสารสนเทศแต่ละประเภทก็แตกต่างกัน การทำข้อตกลงความร่วมมือจึงอาจเป็นอีกหนึ่งความเสี่ยงหากมีการเปลี่ยนแปลงด้านนโยบายของรัฐในอนาคต รวมถึงความต่อเนื่องของสมาชิกภาพของห้องสมุด

8. การควบคุมกิจกรรมระหว่างสำนักพิมพ์กับผู้จัดจำหน่าย

บรรณารักษ์ให้ความสำคัญในเรื่องความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ของเนื้อหา สำนักพิมพ์มักจะปรับราคาขึ้นอย่างฉับพลันเนื่องจากภาวะเงินเฟ้อ ซึ่งเป็นหนึ่งในสิ่งที่คุกคามค่านิยมหลักของวิชาชีพตลอดจนความเสมอภาคในการเข้าถึงสารสนเทศ และยิ่งอาจส่งผลกระทบต่อความสามารถในการใช้งานเนื้อหาดิจิทัล เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงส่วนปฏิสัมพันธ์ (Interface) ซึ่งเป็นส่วนต่อประสานในการเข้าถึงเนื้อหาที่ต้องการ รวมถึงการเข้าถึงเนื้อหาที่สำนักพิมพ์ทำการผนวกรวมไว้ในฐานข้อมูล

9. การอนุรักษ์

ห้องสมุดให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์สารสนเทศที่มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นทุกรูปแบบ และส่งเสริมให้มีการใช้งานอย่างต่อเนื่องด้วยการพัฒนาระบบกระจายข้อมูลโดยความร่วมมือของหน่วยงานขนาดใหญ่ระดับชาติ แนวทางการอนุรักษ์ควรเป็นไปตามกระบวนการประมวลผลและกลั่นกรองข้อมูลในทุกระดับ การขาดแนวทางแก้ไขปัญหาการอนุรักษ์สารสนเทศดิจิทัลเชิงเทคนิคในระยะยาวได้ ส่งผลให้เกิดการจำกัดประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหาย่างยั่งยืนด้วยการลงทุนใหม่ การระบุนวัตกรรมที่ใหม่ และการประเมินค่าใช้จ่ายสำหรับกระบวนการที่ยังไม่มีอยู่ก็เป็นอีกหนึ่งความเสี่ยงของห้องสมุด

การฝึกอบรมและการสรรหาบุคลากร

บุคลากรซึ่งปฏิบัติงานอยู่แล้ว ต้องได้รับการฝึกอบรมให้เพิ่มพูนความรู้และอาจต้องสรรหาบุคลากรใหม่ที่มีคุณสมบัติที่ดีและสูงกว่า ความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้คือความสมัครใจที่จะรับการฝึกอบรม ส่วนความเสี่ยงของการมีบุคลากรใหม่ก็คือการที่คิดว่าบุคลากรใหม่จะดีกว่าบุคลากรที่มีอยู่เดิม

การใช้เทคโนโลยี

การเข้าถึงข้อมูลขององค์กรและการใช้เว็บไซต์อย่างเหมาะสมผ่านระบบเครือข่ายที่มีประสิทธิภาพ เป็นความเสี่ยงประการหนึ่ง บุคคลอาจมีระบบที่แตกต่างกันไป และหากมีการเปลี่ยนแปลงซอฟต์แวร์ รูปแบบการเข้าถึงและวิธีการดาวน์โหลดก็จะมีความเสี่ยงเกิดขึ้น และกลุ่มของผู้ใช้ก็มีการเปลี่ยนแปลงเช่นเดียวกัน อย่างไรก็ตามที่สถาบันต้องแนะนำหลักสูตรใหม่ๆ มีความจำเป็นที่ต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงเนื้อหาบนเว็บไซต์ให้ทันสมัย ก็จัดเป็นอีกหนึ่งความเสี่ยง

10. กลยุทธ์การบริหารความเสี่ยง

กลยุทธ์สำหรับการบริหารความเสี่ยง อธิบายได้ตามรายละเอียดดังต่อไปนี้

- จัดให้มีการอภิปราย/การประชุมกลุ่มย่อย ฯลฯ เพื่อทราบความต้องการสารสนเทศของผู้ใช้บริการ ทั้งอาจารย์และนักศึกษา เทาที่จะสามารถค้นหาได้
- มีการสื่อสารกับตัวแทนของห้องสมุดโรงเรียน หรือสมาคมห้องสมุด เพื่อศึกษาแผนการเรียนการสอนล่าสุดนำมาจัดทำเพื่อพัฒนาเนื้อหาให้มีความสอดคล้องกัน
- ปรึกษารื้อหรือกับสำนักพิมพ์/ตัวแทนร้านค้าเพื่อให้การจัดการทรัพยากรสารสนเทศครอบคลุมความต้องการความจำเป็น และการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต
- คัดเลือกทรัพยากรสารสนเทศจากแหล่งภายนอก การใช้ทรัพยากรสารสนเทศร่วมกัน และการเข้าใช้ฐานข้อมูลร่วมกันทางอินเทอร์เน็ต
- รวมกลุ่มกันระหว่างห้องสมุดเพื่อการพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ การจัดการเนื้อหาสารสนเทศ การบริการและเก็บรักษาสารสนเทศ
- พัฒนารูปแบบการจัดเก็บทรัพยากรสารสนเทศลักษณะเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ และจัดเตรียมไว้เพื่อความสะดวกในการเข้าถึง
- จ้างงานบุคลากรที่มีทักษะและพัฒนาทักษะสำหรับบุคลากรที่มีอยู่แล้ว โดยให้มีการฝึกอบรมภายใน เก็บรักษา รูปแบบของทรัพยากรสารสนเทศ โดยการร่วมมือกันระหว่างห้องสมุดเพื่ออภิปรายกันเรื่องรูปแบบ อุปกรณ์สำหรับเก็บข้อมูลที่เหมาะสม ความพร้อมใช้งานของซอฟต์แวร์ และการเพิ่มสมรรถนะของฮาร์ดแวร์ให้สูงขึ้น ฯลฯ

11. บทสรุป

จากผลกระทบที่เกิดขึ้นจากความเสี่ยง ผู้มีหน้าที่จัดการทรัพยากรสารสนเทศต้องดำเนินงานอย่างรอบคอบ เพื่อให้สามารถจัดการกับความเสี่ยงดังที่ได้กล่าวมา โดยต้องสื่อสารกับผู้เกี่ยวข้องให้ตรงกับความต้องการ แต่ต้องเป็นการชี้แจงในกรอบกว้างๆ ให้ข้อมูลผู้เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงในเรื่องการเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ ธุรกิจสารสนเทศและความเสี่ยงต่อความเป็นมืออาชีพและการยอมรับของสังคม ผู้มีหน้าที่จัดการฯ ควรเป็นนักการตลาดเชิงรุกมากขึ้น สามารถตกลงกับสำนักพิมพ์และผู้ให้บริการเนื้อหาในเรื่องสิทธิส่วนบุคคล เสถียรภาพและความน่าเชื่อถือ และการเข้าถึงข้อมูล นอกจากนี้ ผู้มีหน้าที่จัดการฯ ต้องเตรียมพร้อมสำหรับกรณีที่ต้องหยุดการจัดซื้อหรือบอกรับแหล่งสารสนเทศกับสำนักพิมพ์หรือผู้ให้บริการเนื้อหาที่ไม่ให้ความสำคัญกับเรื่องที่น่ากังวลเหล่านี้ ท้ายที่สุด ผู้มีหน้าที่จัดการฯ ต้องพยายามแสดงบทบาททั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติที่จะกระตุ้นให้เกิดการแข่งขันและหาทางเลือกใหม่ ๆ ในการเข้าถึงสารสนเทศ

12. กิตติกรรมประกาศ

ผู้เขียนขอขอบคุณผู้อำนวยการสถาบันแห่งชาติของการสื่อสารวิทยาศาสตร์และทรัพยากรสารสนเทศ ที่ให้การสนับสนุน และเป็นกำลังใจสำหรับการนำเสนอผลงานชิ้นนี้

13. เกี่ยวกับผู้เขียน

เอ็ม. นาทาราจาน เป็นนักวิทยาศาสตร์ อยู่ที่สถาบันแห่งชาติของการสื่อสารวิทยาศาสตร์และทรัพยากรสารสนเทศเป็นเวลา 5 ปี ระหว่าง พ.ศ. 2530-2535 เขาทำงานสังกัดที่ศูนย์เอกสารทางวิทยาศาสตร์แห่งชาติอินเดีย สำนักงานใหญ่ นิวเดลี ศูนย์นี้เป็นศูนย์สนับสนุนสำเนาเอกสารต่างๆ บทคัดย่อทางวิทยาศาสตร์ของอินเดีย ระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์และการสืบค้นสารสนเทศออนไลน์ ตั้งแต่เดือนเมษายน 2542 ถึงปัจจุบัน เขาทำงานเป็นนักวิทยาศาสตร์ ที่ศูนย์เอกสารทางวิทยาศาสตร์แห่งชาติอินเดีย เจนีวาและบังกาลอร์

แปลและเรียบเรียงจาก

Natarajan, M. **"Risk Management : It's Implications for Library and Information Centers"**. [Online]. Available : <http://ir.inflibnet.ac.in/dxml/handle/1944/14> (23 June 2010)